

## EDITORIAL

**Alexandru MOLDOVAN**

*Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia  
alexandru.moldovan@uab.ro*

Sfânta Scriptură e cuvântul lui Dumnezeu adresat omului, iar Teologia se dorește a fi cuvântul omului despre Dumnezeu. Ca orice știință, Teologia este discurs uman despre Dumnezeu și realitățile Sale, dar și vedere în Duh a realităților teologhisite, pentru că nu se poate vorbi despre Dumnezeu stând în afara Lui sau stând departe de El. Atunci când conținutul imediat al teologhisirii se limitează la cărțile inspirate care alcătuiesc Scriptura, încercând să asculte vocea sau glasul lor, Teologia este „biblică” în sensul restrâns al cuvântului.

Studiul Sfintei Scripturi este opera sau lucrarea Bisericii și se face sub imboldul și sub insuflarea Duhului Sfânt Care a asitat scrierea cărților care o alcătuiesc. Prin urmare, toate componentele Bisericii își aduc aportul la această lucrare, fiecare dintre ele potrivit propriilor competențe sau harisme. Între aceste contribuții la descoperirea și la înțelegerea cuvântului lui Dumnezeu cuprins în paginile Scripturii un loc aparte îl deține cercetarea teologilor bibliști care, ajutându-se de instrumentele de studiu specifice (dicționare, concordanțe biblice, manuale, enciclopedii) oferă Teologiei

un ajutor prețios. Ține de datoria bibliștilor descoperirea sensurilor cuprinse în cărțile Sfintei Scripturi, dar și a semnificațiilor profunde și multiple pe care acestea le-au avut pentru omul din toate epocile. Este de datoria lor să caute noutatea în aceste scrieri, să descopere, prin cercetarea biblică, ceea ce este sigur și cert în ele, ceea ce este profund și, mai ales, ceea ce este actual și de folos pentru sufletul omului.

În această privință, Biserica – în pofida acuzelor care i se aduc, cum că ar fi depășită și că n-ar mai fi la modă – este preocupată de actualizarea și de noutatea discursului teologic și a propovăduirii creștine. Din perspectiva credinței, „actualitatea” nu înseamnă numai „ceea ce e acum în desfășurare” sau „numai ceea ce se petrece astăzi”. Pentru omul credincios, „de actualitate” sunt toate lucrurile cu adevărat importante; acestea nu-și pierd niciodată actualitatea, iar ele sunt importante, atât pentru viața concretă a omului, cât și pentru viața lui spirituală. Omul contemporan este tentat să acorde prioritate lucrurilor urgente în detrimentul celor importante și să așeze înaintea „cuvintelor vieții celei veșnice” (In 6, 68) lucrurile și discursurile „de actualitate”. E o tendință păguboasă a timpurilor pe care le trăim în care ritmul amețitor al dezvoltării tehnologiei și al mijloacelor de comunicare în masă exprimă în fiecare zi, în fiecare ceas, în fiecare clipă „nevoia de ceva nou” (nevoia de *breaking news*). Dar, oare, cât de nouă este această tendință? Despre locuitorii Atenei de la mijlocul veacului I d. Hr., Sfântul Luca, autorul cărții Faptele Apostolilor, ne spune că: „Toți atenienii și străinii care locuiau acolo nu-și petreceau altfel timpul decât spunând sau auzind ceva nou” (Fapte 17, 21). Potrivit Sfintei Scripturi, „noutatea absolută” este Întruparea

Domnului în istorie, venirea Lui între noi, descoperirea Sa deplină în Iisus Hristos. Aceasta este noutatea, acesta este mesajul peren pe care Biserica este chemată să-l vestească lumii: „Dumnezeu este cu noi”.

Acum, ce-ar putea fi mai „de actualitate” pentru om decât să știe dacă viața lui are sau nu un sens, sau dacă moartea reprezintă sau nu sfârșitul a tot și a toate? Paștile nostru Hristos reprezintă singurul răspuns valid și mereu actual dat acestor întrebări, pe care unii oameni, din păcate, nici măcar nu și le mai pun. Diferența radicală dintre această „actualitate” și cea mediatică este aceeași care există între cel care-și petrece timpul privind urma lăsată de un val trecător pe nisipul de pe țărmul mării, urmă pe care valul următor o șterge, și cel care-și înalță ochii și privirea pentru a contempla marea în imensitatea ei copleșitoare.

Platon, marele filozof grec, acorda întâietate absolută cuvântului rostit – discursului oral – așezându-l înaintea cuvântului scris (într-o carte). „Cuvântul rostit – spunea Platon – este ca sămânța semănată în pământul cel roditor care crește și se dezvoltă, care dă spic sau care crește și se transformă într-un arbore purtător de rod. Cuvântul scris, în schimb, se aseamănă semințelor așezate în așa-zisele «grădini ale lui Adonis», adică în scoicile și în vasele de lut folosite la sărbătoarea acestui zeu al primăverii, din care ieșeau plante ale căror tulpini și flori se ofileau și se veștejeau foarte repede. Cuvântul rostit aduce rod, în timp ce cuvântul scris este numai ornament”.

Am recurs la această imagine – care, printre altele, poate să fie aplicată și epocii Noului Testament, care acorda oralității un primat absolut – pentru a explica rațiunea apariției acestui număr al revistei „Altarul Reîntregirii”.

Teologii bibliști care semnează în acest număr au ascultat glasul unuia dintre autorii noutestamentari care și-a adus o contribuție considerabilă la alcătuirea Noului Testament: *Sfântul Evanghelist Luca*. I-am provocat la dialog și la reflecție și le-am propus să rezoneze împreună prin reflecții acurate la câteva pericope-cheie ale operei lucanice. Cunoscându-i bine, sunt încredințat de profunzimea și de acuratețea cercetării lor și, contrar opiniei lui Platon, care nu acorda prea mult credit cuvântului scris, am considerat oportun să așternem aceste cercetări în studiile care alcătuiesc primul număr pe anul 2022 al revistei facultății noastre, cu convingerea că ele vor fi de un real folos slujitorilor sfintelor altare, studenților teologi și elevilor seminariști, dar și celor care, cu inima curată și sinceră, doresc să se apropie mai mult de „taina drepte credințe” (1 Tim 3, 16).

Dar, oare, care a fost motivația alegerii noastre? De ce Sfântul Luca?

Încă de la începutul secolului al doilea, Tradiția Bisericii – prin glasul Sfinților Părinți – și-a exprimat convingerea că Evanghelia a treia și Cartea Faptele Apostolilor au fost scrise de același autor. Datorită acestei continuități, scrierile Sfântului Luca ocupă un loc important în panorama literaturii noutestamentare, nu doar prin volumul de cuvinte<sup>1</sup>, ci și prin acuratețea lingvistică, prin specificul lor și prin profunzimea lor teologică.

Evanghelia după Luca a exercitat întotdeauna o fascinație deosebită asupra pasionaților de studiu biblic din

---

<sup>1</sup> Evanghelia după Luca și Faptele Apostolilor conțin împreună 2.157 de versete, în timp ce Evanghelia după Matei conține 1.068 versete, iar Evanghelia după Marcu conține 661 versete.

mai multe motive: este capodopera unui autor rafinat și instruit, cu o bogată cultură generală și înzestrat cu arta de a scrie frumos<sup>2</sup>. Nu doar Sfinții Părinți și comentatorii din vechime s-au întrecut în a lăuda cele două opere lucanice, nu atât pentru eleganța și finețea cu care au fost scrise, cât pentru delicatețea sentimentelor pe care le exprimă, ci și autori mai noi au apreciat scrisul acestui autor noutestamentar. Astfel, Dante Alighieri l-a numit pe Sfântul Luca: „*scriba mansuetudinis Christi*”, iar Ernest Renan, filozof și filolog francez din secolul al XIX-lea, expert în limbile și civilizațiile Orientului Mijlociu, a spus despre Evanghelia a treia că: „este cea mai frumoasă carte din câte există”<sup>3</sup>.

Autorul ei a fost identificat de Tradiția Bisericii cu Sfântul Luca „doctorul cel iubit” (Col 4, 14) și colaboratorul Sfântului Apostol Pavel (2 Tim 4, 11; Fm 24). Ulterior, pietatea populară l-a numărat printre cei 70/72 de ucenici ai Mântuitorului Hristos, văzând în el pe unul dintre cei doi ucenici alături de care Domnul Înviat a călătorit la Emaus (Lc 24, 13-35).

Unii dintre comentatorii operei sale au văzut în el un apostol itinerant al Bisericii, unul dintre cei mulți care au dus vestea cea bună a mântuirii în diferitele zone ale Imperiului Roman. Se știe cu precizie că Sfântul Luca făcea parte din comunitatea creștină din Antiohia Siriei, cetate în care se bănuiește că și-ar avea obârșia. Oricum, Sfântul Luca este un

---

<sup>2</sup> Biblia sau Sfânta Scriptură. Versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului (București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2001), 1518.

<sup>3</sup> Massimo Grilli, *Vangeli Sinottici e Atti degli Apostoli* (Bologna: Centro Editoriale Dehoniano), 2016, 232.

produs al lumii elenistice, un intelectual care gândește și scrie în limba greacă, într-o limbă literară pe care nu o egalează niciun alt autor noutestamentar (cu excepția celui care a redactat Epistola către Evrei)<sup>4</sup>.

Sfântul Luca și-a adresat opera eleniștilor și temătorilor de Dumnezeu dintre păgâni care au îmbrățișat credința creștină, invitându-i pe destinatarii săi să desfășoare, la rândul lor, o adevărată operă de culturalizare creștină. În acest sens, e sugestiv modul în care Sfântul Luca își începe opera: cu un prolog elaborat în stilul operelor autorilor clasici ai timpului său. Profesorul *Amiel Drimbe*, de la Institutul Baptist din București și cadru universitar afiliat al Midwestern Baptist Theological Seminary, din Kansas City, Missouri (SUA), ne prezintă contribuțiile majore și specifice ale Sfântului Luca în elaborarea materialului evanghelic. În viziunea Sfântului Luca „Iisus este un făcător de minuni remarcabil, având putere absolută asupra lumii materiale (naturale) și supranaturale. Evanghelistul ne prezintă câte un exemplu din fiecare categorie de minuni (din cele patru categorii prezente în cuprinsul Evangheliei): vindecarea bolnavilor, învierea morților, scoaterea și alungarea demonilor și autoritatea sau puterea lui Iisus asupra naturii, însă Iisus e mai mult decât un făcător de minuni. Minunile Lui îi mângâie pe cei suferinzi, învățăturile Sale – în mod cu totul special pildele Sale – cauzează suferință celor care se consideră „la adăpost” în confortul lor ideologic și doctrinar; viziunea tradiționalistă iudaică asupra lumii este aspru criticată și contestată de învățătura Mântuitorului Hristos: percepția comună asupra străinilor, asupra sabbatului, asupra

---

<sup>4</sup> Biblia sau Sfânta Scriptură, *Introducere la Evanghelia după Luca*, 1518.

bunurilor materiale, părerea comună despre păcătoșii publici, percepția asupra relațiilor umane, asupra milei trupești, concepția comună despre eshatologie, despre dreptate și responsabilitate; toate acestea sunt revizuite de învățătura Mântuitorului Hristos și prezentate oamenilor într-o viziune teocentrică adecvată”.

Cu toate acestea, Sfântul Luca nu s-a mulțumit, în mod simplu, să reproducă un stil literar doar pentru a fi „la modă”, ci îi oferă cititorului operei sale particularități și detalii semnificative: spre exemplu, evanghelistul Luca – ca și ceilalți evangheliști – nu-și spune numele, nu se scoate în evidență pe sine, cum obișnuiau să procedeze autorii clasici din epoca sa, chiar dacă, printr-o exprimare sugestivă – „am găsit și eu cu cale” – el se prezintă pe sine însuși ca un autor responsabil – „am urmărit toate cu de-amănuntul de la început” (Lc 1, 3) – și nu se așază în spatele unei comunități anonime.

Sfântul Luca procedează ca un istoric care-și cunoaște bine meseria: mai întâi se documentează de la martorii oculari ai evenimentelor mântuirii noastre, apoi își verifică datele și informațiile, le ordonează, este atent la nuanțe și la implicațiile teologice ale cuvântului său și își elaborează scrierea cu conștiința clară că scrie o istorie sfântă, nu una oarecare<sup>5</sup>. Sfântul Luca e deplin conștient că se află în slujba a ceva mareț, a ceva ce-l depășește și este atent să prezinte fidel tradiția apostolică pe care a cules-o și pe care a transmis-o prin opera sa. Cuvântul său inspirat se supune Cuvântului Întrupat în istorie, Cuvânt care s-a făcut auzit prin autorii sfinți ai Primului Testament, Care S-a manifestat plenar în

---

<sup>5</sup> Biblia sau Sfânta Scriptură, *Introducere la Evanghelia după Luca*, 1518.

Iisus Hristos, Cuvânt care-Și păstrează proaspătă calitatea de „cuvânt al vieții celei veșnice” (In 6, 68) în toate epocile, până la sfârșitul veacurilor (Evr 13, 8). Procedând astfel, Sfântul Luca se așază pe sine între cei pe care el însuși îi numește „slujitori ai Cuvântului” (Lc 1, 2).

Sfântul Luca a știut să citească „semnele vremii” sale și a înțeles exigențele generației sale: tradiția apostolică trebuia transmisă în mod fidel pentru ca „depozitarii” ei „să se încredințeze despre temeinicia învățaturii pe care au primit-o prin viu grai” (Lc 1, 4). Distanța dintre „evenimentul Hristos” și timpul în care s-au scris Evangheliile creștea: era nevoie de continuitate între prezent și trecut. Prezentându-și propria operă în două volume – Evanghelia și Faptele Apostolilor –, Sfântul Luca a scos în evidență tocmai această legătură vie între „timpul Bisericii” și „timpul lui Iisus”; comunitățile creștine care s-au născut din propovăduirea Sfântului Pavel la Neamuri erau în strânsă legătură cu Biserica-mamă de la Ierusalim, fiind fondate pe propovăduirea apostolică, propovăduire care, la rândul ei, urcă la Iisus Însuși. Evanghelistul Luca, nu doar prin prologul Evangheliei sale, ci prin întreg cuprinsul operei sale în două volume, manifestă o evidentă deschidere universalistă spre lume; el e un autor creștin aflat în dialog cu cultura epocii sale; în scrisul său se vede un echilibru între învățătura evanghelică și cultura profană. Nu e nicioîndoială că Sfântul Luca a dorit să vorbească timpului său, destinatarilor săi, elaborându-și mesajul potrivit criteriilor și exigențelor culturale ale timpului său, dar fără a-l dilua sau îndulci, privându-l de profunzimea și de exigențele sale.

Sfântul Luca e un autor creștin și, prin urmare, în pofida stilului său propriu care se remarcă în fiecare rând al

operei sale, aceasta nu e nicidecum o opinie personală, ci credința Bisericii și Evanghelia mântuirii. El a știut să ofere lumii istoria lui Iisus și începuturile Bisericii ca o istorie marcată de mesajul: „Dumnezeu este cu noi” și nu s-a ținut orbește de cercetarea surselor sale și de prezentarea lor fidelă, știind bine că acest lucru n-ar fi fost suficient. Când i-a scris lui Teofil cuvintele: „Ca să te încredințezi despre temeinicia învățaturii pe care ai primit-o” (Lc 1, 4), el nu s-a referit, pur și simplu, la cercetarea strictă a faptelor (*bruta facta*) pe care le-a relatat în opera sa, în afara Tradiției care venea de la primii martori ai acesteia; „tmeinicia”(Lc 1, 4) pe care dorea s-o dea învățaturii primite de Teofil avea în vedere siguranța unei Tradiții transmise fidel și autentic, certitudinea unei Tradiții care nu e o „aiurare” (Lc 24, 11), ci o Tradiție care posedă puterea care vine de la Dumnezeu. Sfântul Luca știe că credința nu se naște în urma unui simplu raționament sau în urma unei cercetări reci și seci asupra faptelor, ci din întâlnirea reală cu Hristos Cel Înviat, întâlnire mijlocită și prilejuită de Duhul Sfânt.

Prin Duhul Sfânt, venirea lui Dumnezeu la noi în Iisus Hristos se actualizează în prezentul nostru: și noi – cititorii și credincioșii de astăzi – aparținem acestei istorii, facem parte din ea. Din acest motiv, evanghelistul poate să vorbească, în prologul Evangheliei, despre „faptele deplin adevărate între noi” (Lc 1, 1), chiar dacă el aparține, ca și destinatarii săi, celei de a doua sau celei de a treia generații de creștini.

În mod cert, Sfântul Luca își merită apelativul de „istoric”, dar el nu e interesat de faptele trecutului ca un istoric profan, cu intenția de a le reda obiectiv în scrierea sa. Sfântul Luca – de altfel, ca toți evangheliștii – a urmărit nașterea credinței în sufletul cititorilor săi. Prin urmare,

istoria lui Iisus, Evanghelia Împărăției, este un apel adresat omului în prezentul său: Profesorul *Paul Sciberras*, de la Facultatea de Teologie din Malta, scoate în evidență acest detaliu făcând o exegeză *Parabolei samarineanului milostiv*, o parabolă unică în paginile Noului Testament, specific lucanică, una dintre cele mai impresionante parabole care s-a scris într-o manieră de neșters în memoria poporului creștin. Părintele profesor Sciberras surprinde magistral întrebarea care ar trebui să frământă conștiința ascultătorilor lui Iisus din toate timpurile, dincolo de întrebarea învățătorului de Lege: „Ce să fac ca să moștenesc viața de veci?” (Lc 10, 25): „Se schimbă, oare, definiția «aproapelui» în funcție de cine pe cine trebuie să ajute? De ce pentru unii «aproapele» este atât de «departe» atunci când se află în situația de a primi ajutorul, iar «departele» este atât de «aproape» atunci când e în situația de a-l oferi altora?”.

Evanghelistul Luca a citit bine istoria oamenilor și i-a dat valoarea unui „teatru” în care se realizează planul lui Dumnezeu. Imperiul Roman și conducătorul său – Cezarul Augustus – face parte din această grandioasă istorie; fără să o știe, Cezarul însuși se află în slujba planului lui Dumnezeu, iar porunca lui pune în mișcare „întreaga lume”. Profesorul *Alberto Valentini*, de la Pontificia Università Marianum din Roma, ne oferă o prețioasă contribuție și un valoros comentariu la una dintre pericopele fundamentale ale Evangheliei după Luca: *Nașterea Mântuitorului* (Lc 2, 1-20); Evanghelia lui Hristos e un drum lung (un pelerinaj) care începe la Nazaret, continuă în Galileea și se sfârșește la Ierusalim, văzut atât ca un „punct terminus”, cât și ca un început de drum din Iudeea spre Samaria, „până la marginea pământului” (Fapte 1, 8). În opera Sfântului Luca, Ierusalimul

și Sfântul Locaș ocupă un loc central: Evanghelia însăși începe și se sfârșește în templul din Ierusalim (Lc 1, 5-23; Lc 24, 53). Evanghelia „copilăriei” lui Iisus (Lc 1-2) începe și se sfârșește în templul din Ierusalim (Lc 1, 5-23; Lc 2, 22-52), iar primele cuvinte rostite de Mântuitorul Hristos în această Evanghelie afirmă necesitatea absolută a prezenței Sale în locul în care se adunau „cei ce așteptau mântuirea lui Dumnezeu” (Lc 2, 38): „De ce M-ați căutat? Oare nu știați că în cele ale Tatălui Meu trebuie să fiu?” (Lc 2, 49).

În opera Sfântului Luca, Iisus Se află tot timpul „pe cale”, El Însuși fiind „Calea” (In 14, 6); la fel e numită – „cale” – și mișcarea inițiată de El. Mântuitorul Hristos este prezentat de Sfântul Luca „pe cale” asemenea unui evanghelist, iar imaginea aceasta continuă și în al doilea volum lucanic, operă în care vedem, în fiecare capitol, o Biserică aflată „pe cale” spre „marginile pământului” (Fapte 1, 8).

Omul și problemele lui concrete ocupă un loc important în opera Sfântului Luca. Câteva bijuterii ale tezaurului evanghelic, precum Parabola vameșului și a fariseului, Parabola samarineanului milostiv și Parabola fiului risipitor i le datorăm evanghelistului Luca. Doamna profesor *Porzia Quagliarella* oferă reflecției noastre un studiu scurt ca volum de cuvinte, însă extrem de sugestiv și de profund la nivelul interpretării sale din perspectivă psihologică, la textul *Parabolei fiului risipitor*. Tripla relație umană: paternitatea, filiația și fraternitatea sunt analizate atent în descrierea pe care Iisus o face în cuprinsul acestei pilde. Rânduită spre citire în cadrul cultului divin public la începutul Triodului. Pilda aceasta reprezintă atitudinea lui Dumnezeu față de toți copiii Lui: drepti și păcătoși. În special pentru cei din urmă parabola lui Iisus conține un mesaj de

speranță: „a te ridica, a merge sau a te întoarce la Tatăl milostiv, conștient de propriile limite și de propriile păcate, dar dornic de iertarea și de îmbrățișarea Lui, capabilă să-ți redea viața, acestea fiind coordonatele prin care trece sufletul nostru în actul pocăinței”.

Atenția pe care evanghelistul Luca o acordă figurilor feminine în paginile operei sale nu poate fi trecută cu vederea, o dovadă în plus că el nu face discriminări de clasă sau de religie și nici descrieri din rațiuni morale sau sociale. În opera Sfântului Luca, femeia are un rol important: studiul profesorului *Alberto Valentini* scoate în evidență rolul unic al Maicii Domnului în evenimentul nou și unic al Întrupării Domnului în istorie. Faptul acesta poate fi atribuit sensibilității acestui autor noutestamentar, care a luat în serios învățătura Mântuitorului Hristos și comportamentul Său față de femeie, ca și față de alte categorii de persoane defavorizate și marginalizate, precum: văduvele, săracii, orfanii, vameșii, desfrânatele, samarinenii și păcătoșii. Pentru cititorul atent al operei lucanice, aceștia toți, fără deosebire, reprezintă „personaje principale”, deoarece mesajul mântuitor este adresat tuturor oamenilor, fără deosebire.

Dimensiunea socială a Evangheliei după Luca și a cărții Faptele Apostolilor este cât se poate de evidentă. Sfântul Luca scoate în evidență, mai mult decât ceilalți evangheliști, deschiderea lui Iisus față de cei marginalizați și oprimați, reacția Sa hotărâtă împotriva prejudecăților și a barierelor religioase „a celor care se credeau că sunt drepiți și priveau cu dispreț pe ceilalți” (Lc 18, 9), reacție scoasă în evidență de profesorii Sciberras și Drimbe în contribuțiile lor.

O prețioasă contribuție ne oferă emeritul profesor *Darrell L. Bock*, cercetător principal în studiul Noului

Testament la Dallas Theological Seminary (DTS) din Dallas, Texas (SUA), un nume și o autoritate recunoscute la nivel internațional în ceea ce privește opera Sfântului Luca. Domnia sa oferă atenției și reflecției noastre un studiu dedicat *Paștelor* în Evanghelia a treia, o temă îndelung dezbătută între exegeți, un subiect care le-a ridicat acestora multe probleme de interpretare. Iisus pare să dea Paștelui iudaic o semnificație nouă și superioară celei inițiale – la fel ca în cazul sabbatului și a altor instituții religioase iudaice – demonstrând o autoritate absolută asupra acestei sărbători. Sărbătoarea pascală anuală evocă intervenția lui Dumnezeu în istoria poporului Său, dar mai ales evocă scoaterea omului din robia păcatului și a morții. Profesorul Darrel Bock consideră cele două momente sau evenimente – Exodul și Paștile – ca două „momente fondatoare”, cea dintâi fiind închipuirea sau prefigurarea, iar cea de a doua împlinirea. Paștile Domnului reprezintă pentru noi toți o invitație de a privi la trecutul mântuirii noastre, însă, în același timp, este și un îndemn „de a umbla întru înnoirea vieții” (Rm 6, 3). Prăznuirea Paștilor reprezintă un prilej potrivit pentru noi ca să înnoim Legământul cu Dumnezeu, încheiat în Taina Sfântului Botez.

Contribuția personală la acest număr al revistei vă propune descoperirea chipului acestui autor noutestamentar prin prezentarea câtorva *teme teologice* care-i stau la suflet, pe care le preferă și pe care le „zucrăvește” admirabil în paginile operei sale.

Marii pictori ai Renașterii italiene și-au zugrăvit chipul în capodoperele lor; așa au procedat: Donatello, Rafael Sanzio, Michelangelo și Leonardo da Vinci, pentru a-i aminti doar pe cei mai reprezentativi și mai cunoscuți. Ochiul atent descoperă în tablourile lor (cele care conțin mai

multe personaje) și chipul artistului amestecat printre personajele tabloului său. Sfântul Luca rămâne pentru totdeauna un „slujitor al Cuvântului”, care și-a legat destinul și viața de propovăduirea Acestuia. Ca evanghelist, el este „slujitor al Cuvântului”, ca istoric, el este omul istoriei mântuirii, iar ca narator el este „propovăduitorul veștii bune”. Locul său este, fără îndoială, în Biserică, însă apropierea sa de lume a conferit scrierilor sale accente specifice pe care cititorii pasionați, interesați sau curioși le vor descoperi în paginile acestui număr al revistei: rolul Bisericii ca instituție divino-umană mediatoare a mântuirii; legătura Bisericii cu Vechiul Israel, poporul în mijlocul căruia Dumnezeu a pregătit mântuirea, dar și efortul Bisericii de a deveni autonomă față de sinagogă, pentru a-și găsi propria identitate în misiune, sunt tot atâtea aspecte evidente în teologia Sfântului Luca.

Într-o astfel de concepție despre Biserică, Duhul Sfânt este forța care o animă și care o susține în drumul ei spre eshaton. Sfântul Luca a reflectat asupra raportului Bisericii cu autoritatea politică, asupra aspectului social al învățaturii Mântuitorului, asupra omului (cu toate problemele lui), asupra valorii lui în ochii lui Dumnezeu, asupra necesității pocăinței în vederea dobândirii mântuirii. Omul a întâlnit în Hristos un Dumnezeu dispus să-i ierte păcatul, dacă și el, la rândul lui, este dispus să și-l recunoască. Întruparea Domnului în istorie condiționează în om un alt mod, sau un mod nou de a-L vedea pe Dumnezeu și pe aproapele, dar și un alt mod de raportare a omului la lucrurile pământești. Sfântul Luca a evaluat și a reevaluat rolul femeii în istoria mântuirii, iar prin Maica Domnului acest rol e unic și cât se poate de nobil. Toate

aceste caracteristici ne pot ajuta să ne facem o idee despre gândirea, credința și teologia Sfântului Luca.

În pofida acestor trăsături atât de evidente în opera sa, chipul său rămâne pe mai departe destul de discret, așa cum e chipul marilor artiști ai Renașterii în capodoperele lor. Evanghelistul Luca – prin opera sa – ne-a prezentat o operă mai mare, o operă grandioasă: opera de mântuire a lui Dumnezeu în Iisus Hristos. După ce a făcut aceasta, el s-a retras discret în spatele operei sale. Dar, chiar și așa, cine citește scrierile sale ajunge să recunoască în cuprinsul lor profilul unei personalități unice în Biserica lui Hristos.

Evident că nu toate opiniile sau ipotezele propuse de teologii bibliști – inclusiv cel cuprinse în prezentul număr al revistei noastre – au același grad de încredere. Alături de adevărurile descoperite clar și fără echivoc în istoria bimilenară a Bisericii și păstrate cu sfințenie în patrimoniul credinței, și-au făcut loc și altele care sunt demne de luat în considerare, deoarece sunt împărtășite de majoritatea bibliștilor. Există, e adevărat, texte sau pericope biblice mai dificile care-și păstrează încă taina și caracterul enigmatic, texte a căror interpretare rămâne încă controversată, dar și interpretări care sunt împărtășite de un grup restrâns de bibliști, însă acest fapt nu trebuie să ne descumpănească sau să ne deruteze, deoarece numai în acest fel și numai pe această cale căutarea adevărului merge mai departe în toate domeniile de activitate, iar domeniul Teologiei biblice nu face excepție.

Cercetarea biblică presupune un efort permanent și susținut, conjugat cu cercetarea teologică în ansamblul ei, de a cunoaște și de a răspândi în lume adevărul credinței și Evanghelia harului lui Dumnezeu. Acestor cerințe și condiții

se supune și numărul **1 (2022)** al revistei „*Altarul Reîntregirii*” pe care vi-l propunem ca ajutor prețios pentru sporirea cunoașterii Evangheliei lui Dumnezeu, ca instrument viabil pentru cei care doresc să înțeleagă mai bine adevărurile mântuitoare și ca izvor de inspirație pentru cei doresc să le vestească și altora.